

ეკონომიკური თეორიის თანაგადასწავლა პროგრამები

მწვანე ეკონომიკა როგორც მდგრადი განვითარების ერთ-ერთი მიმართულება

DOI:10.36962/ECS105/3-4/2023-44

თენგიზ ლატყეპიანი

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი

სტუ - პროფესორი,

E-mail: t.latchkepani@gtu.ge

მაია ლომიშვილი

სტუ - ასისტენტ პროფესორი,

აგროინჟინერიის აკადემიური დოქტორი

საქართველო - თბილისი

E-mail m.lomishvili@gtu.ge

თამთა უტნელიშვილი

სტუ - ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი

tamta.utnelishvili@gmail.com

რეზიუმე

აღნიშნულია ეკოლოგიური რისკების შემცირებაში სამეურნეო საქმიანობის გარდაქმნის აუცილებლობის შესახებ. მწვანე ეკონომიკა განიხილება, როგორც, მდგრადი განვითარების ახალი ვექტორი, რომელიც ხელს უწყობს ადამიანთა კეთილდღეობის ამაღლებას და უზრუნველყოფს სოციალურ თანასწორობას. მოცემულია არსებული კრიზისები მსოფლიოში და ის ღონისძიებები, რომლებიც საჭიროა მათ დასაძლევად. განალიზებულია სახელმწიფო დაფინანსებების დონე და მისი როლი მწვანე ეკონომიკაზე გადასვლის პერიოდში. აღნიშნულია

მწვანე ეკონომიკის როლი სიღარიბესთან ბრძოლაში და ინვესტიციების როლზე მწვანე ეკონომიკის განვითარებაში. ნაშრომში მოცემულია მწვანე ეკონომიკაზე წარმატებით გადასვლისათვის საჭირო ღონისძიებები.

საკვანძო სიტყვები: მწვანე ეკონომიკა, სასურსათო უზრუნველყოფა, კრიზისი, მწვანე ინვესტიციები.

ძირითადი ტექსტი

ბოლო წლებში „მწვანე ეკონომიკის“ იდეა ფართოდ განიხილება, არა მარტო ეკოლოგიური ეკონომისტების მიერ, არამედ სხვადასხვა პოლიტიკურ ფორუმებზეც, სულ უფრო მეტად მთავრობის მეთაურთა და ფინანსთა მინისტრების მიერ.

„მწვანე ეკონომიკის“ კონცეფციისადმი ინტერესის ამაღლება ხელს უწყობს ამჟამინდელი ეკონომიკური მოდელისადმი შეხედულების შეცვლას, ამასთან ჩვენ ვხედავთ ნიშნებს, რომლებიც ახასიათებენ ახალი მოდის ეკონომიკის წინსვლას, რომლის დროსაც კაცობრიობა არ გადაიხდის საფასურს გარემოსათვის ახალ რისკებზე, ბუნებრივი რესურსების საქმისათვის და სოციალური განსხვავებების გაძლიერებისათვის.

ეს ნიშნები მიუთითებენ იმაზე, რომ „მწვანე ეკონომიკაზე“ გადასვლას აქვს მყარი ეკონომიკური და სოციალური საფუძვლები. ჩნდება სარწმუნო არგუმენტები ძალისხმევის გაორმაგებისა სახელმწიფოს სასარგებლოდ და კერძო სექტორის მიმართაც, რომელიც მიმართულია ასეთი ეკონომიკური გარდაქმნებისათვის. ამასთან ერთად, სახელმწიფოს წინაშე დგება ამოცანა „მწვანე“ პროდუქციისათვის გათანაბრდეს თამაშის პირობები გამოყოფილი ძველი სუბსიდირებიდან, პოლიტიკის რეფორმირებისაგან და განმტკიცდეს ბაზრის ინფრასტრუქტურა და ბაზრის მექანიზმები, სახელმწიფო ინვესტიციების გადატანა და ახალ მწვანე სახელმწიფო შესყიდვებზე გადასვლით, ხოლო კერძო სექტორის წინაშე დგას ამოცანა გაითვითცნობიეროს გამოყენების არსებული შესაძლებლობები, რომელსაც გვთავაზობს მწვანე ეკონომიკაზე გადასვლა, აგრეთვე მოხდეს რეაგირება პოლიტიკის რეფორმებსა და საფასო სიგნალებზე

ფინანსირებისა და ინვესტიციების მონაცემების გაზრდით.

უკანასკნელი ათწლეულის განმავლობაში კაცობრიობამ ერთდროულად გადაიტანა რამდენიმე კრიზისი: კლიმატური, ბიომრავალფეროვნების, სათბობის, სასურსათო, წყლის, ხოლო უკანასკნელ წლებში ფინანსური სისტემისა და ეკონომიკის მთლიანად. წარმოების ნარჩენების ზრდა გვიჩვენებს კლიმატის მზარდ ცვლილებას, რომელმაც შეიძლება მოიტანოს კაცობრიობისათვის კატასტროფული შედეგები. 2008 წლიდან სათბობზე ფასების მკვეთრი ზრდა და მასთან დაკავშირებულ სურსათსა და ნედლეულზე ფასების ზრდა გვიჩვენებს სტრუქტურულ შეცდომებსა და რისკებზე, რომლებიც ჯერ კიდევ აღმოფხვრილი არ არის. მთელი ენერგეტიკული სააგენტოს და სხვა ორგანიზაციების პროგნოზით შენარჩუნდება ნავთობზე დამოკიდებულება და ნავთობის ზოგიერთ სხვა სახეობებზე და ასევე ენერგიაზე ფასების მნიშვნელოვანი ზრდა იმ პერიოდში, როდესაც მსოფლიო ეკონომიკა მიისწრაფის აღდგენასა და ზრდისაკენ.

რაც შეეხება სასურსათო უსაფრთხოების საკითხს, აქ ჩვენ ვხედავთ საზოგადოებრივი ხასიათის პრობლემას და ასევე ერთობლივი გლობალური საკითხების გაგებას შორის კავშირს, რომელიც მიმართულია 2050 წლისათვის 9 მილიარდი ადამიანის უზრუნველსაყოფად. მტკნარი წყლის უკმარისობა უკვე მსოფლიო პრობლემაა და პროგნოზით 2030 წლისათვის მზარდი განსხვავება წყლის მომხმარებლისა და ახლად აღმოჩენილ მოპოვებას შორის და სანიტარული პირობების გაუმჯობესება 2,6 მლრ. ადამიანისათვის ჯერჯერობით რჩება დაბალი. 844 მლნ. ადამიანს ჯერ კიდევ არ აქვს წვდომა სასმელ წყალთან, მთლიანად ეს კრიზისები მკვეთრად ამცირებენ კაცობრიობის უნარს დაიცვან ცხოვრების არსებული დონე მთლიანად მსოფლიოში და მიაღწიონ ათწლეულის განვითარების მიზანს უკიდურესი სიღარიბის დასაძლევად. ისინი აღრმავებენ რეალურ პრობლემებს, რომლებიც დაკავშირებულია სამუშაოს დაკარგავსთან, სოციალურ - ეკონომიკურ დაუცველობასთან და სიღარიბესთან. საბოლოოდ იგი ემუქრება რეალურ სტაბილურობას.

თუმცა ამ კრიზისების მიზეზები განსხვავდება, მათ შორის

არსებობს ფუნდამენტალური მსგავსება, რომელიც მდგომარეობს კაპიტალის არარაციონალურ განაწილებაშიც. უკანასკნელი 20 წლის განმავლობაში დიდი სახსრები იდებოდა უძრავ ქონებაში, სათბობის მოპოვებაში და სტრუქტურული აქტივები ჩართული იქნა ფინანსურ ინსტრუმენტებთან ერთად. მაგრამ, შედარებით მცირე სახსრები დახარჯულ იქნა „აღდგენით“ ენეგეტიკაზე, ენერგოეფექტიანობის ამაღლებაზე, საზოგადოებრივი ტრანსპორტის სისტემებზე, სტაბილური სოფლის მეურნეობის განვითარებაზე, ეკოსისტემების და ბიომრავალფეროვნების დაცვაზე, აგრეთვე ნიადაგისა და წყლის შენარჩუნებაზე. ფაქტიურად ეკონომიკური განვითარებისა და ზრდის უმრავლესი სტრატეგიები ხელს უწყობს ფინანსური, ფიზიკური და ადამიანური კაპიტალის მზარდ დაგროვებას, რამდენადაც მცირდება ბუნებრივი სიმდიდრის მარაგი. განვითარებისა და ზრდის ეს მოდელი უარყოფით გავლენას ახდენს თანამედროვე თაობების კეთილდღეობაზე და ქმნის დიდ რისკებსა და პრობლემებს მომავალი თაობებისათვის. არსებული კრიზისები მნიშვნელოვნადაა დამახასიათებელი არსებული მოდელისათვის. მოქმედი წესები და საბაზრო სისტემები აღრმავებენ კაპიტალის არარაციონალური განაწილების პრობლემებს, რამდენადაც კომპანიებს ეძლევათ უფლება განახორციელონ საქმიანობა, რომლებიც ინვესტენ უარყოფით ეკოლოგიურ და სოციალურ შედეგებს, რომლებიც ხშირად დაკავშირებულია შიდა აღრიცხვისა და კონტროლის გარეშე საქმიანობასთან. „თავისუფალი ბაზრები არ არიან გათვალისწინებულიები სოციალური პრობლემების გადაჭრისაკენ“, ამიტომ არსებობს მოთხოვნა სახელმწიფო პოლიტიკის სრულყოფისათვის, რომელიც განახორციელებს ღონისძიებებს ფასწარმოქმნასა და რეგულირებაში, არასწორი საბაზრო ცვლილებათა მიზნით, რომელიც აპირობებს კაპიტალის არარაციონალურ განაწილებასა და იგნორირებას უკეთებს რეალურ ეკოლოგიურ შედეგებს. მარეგულირებელი ორგანოების პოლიტიკისა და სახელმწიფო ინვესტიციების, როგორც ფაქტორებისა, რომლებსაც შეუძლიათ შეცვალონ კერძო ინვესტირების მოდელი, რაც ისტორიით დგი-

ნდება და აღიარებულია მსოფლიო ყველა რეგიონის წარმატებებით განსაკუთრებით კი განვითარებული ქვეყნების მიერ.

ქვეყნებში, სადაც სახელმწიფო დაფინანსება, დამოკიდებულია გადასახადებსა და შენატანებზე და საკუთარი უნარით მოიპოვონ კაპიტალის ბაზარზე სესხი შეზღუდულია, „მწვანე“ ინვესტირებისათვის შეიძლება გამოყენებულ იქნას სუბსიდირება და საგადასახადო პოლიტიკა, მაგ. ენერგეტიკის, წლით მომარაგების, მეთევზეობისა და სოფლის მეურნეობაში ამცირებენ ფასებს და ხელს უწყობენ შესაბამისი ბუნებრივი კაპიტალის მოხმარებას. ამავე დროს, ისინი მძიმე ტვირთად აწვებიან სახელმწიფო ბიუჯეტს. ასეთი სუბსიდირების თანდათანობითი შეცვლა და გადასახადების დაწესება ენერგიასა და ბუნებრივი რესურსების გამოყენებაზე ამაღლებენ ეფექტიანობას. ამავედროულად გაამყარებენ სახელმწიფო ფინანსებს და გამოათავისუფლებენ რესურსებს „მწვანე“ ინვესტირებისათვის. სუბსიდირების მხოლოდ ამ ოთხი სექტორის გაუქმებით, შესაძლებელია ყოველწლიურად მშპ 1-2%-ის ეკონომია.

დაფინანსების საერთაშორისო და ადგილობრივი ინსტიტუტების „მწვანე“ ეკონომიკაზე გადასვლის როლი ფინანსურად უზრუნველყოფაში შეიძლება გაიზარდოს. კერძოდ, მათ შეუძლიათ სიღარიბესთან ბრძოლაში დახმარებით დაესახათ მიზანი „მწვანე“ ეკონომიკის განვითარებისათვის.

„მწვანე ეკონომიკაზე“ გადასვლას შეუძლია უზრუნველყოს მდგრადი განვითარება და სიღარიბის აღმოფხვრა. ეს პოტენციური განპირობებულია თამაშის წესების ცვლილებით და გამოწვევებით, რომლებსაც ჩვენ ყოველთვის ვხვდებით და რამაც რადიკალურად შეცვალა მოთხოვნა ეკონომიკაზე და ამასთან დაკავშირებით საფუძვლიანი გახადა.

ბუნებრივი კაპიტალის გაზრდისა და სრულყოფისათვის, როგორც მაგალითად ტყეა, წლის რესურსები, ნიადაგი და ა.შ. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ღარიბი მოსახლეობისათვის და აუცილებელია სახელმწიფო და კერძო ინვესტიციების გადანაწილება შესაბამისი პოლიტიკური რეფორმებისა და საუკეთესო პირობების შექმნით. ეს „მწვანე“ ინვესტიციები უზრუნ-

ველყოფენ აგრეთვე ახალი სექტორებისა და ტექნოლოგიების განვითარებას, რომლებიც მომავალში იქნებიან ეკონომიკური განვითარებისა და ზრდის ძირითადი წყაროები. მათ რიცხვს მიეკუთვნება წარმოების ენერგიის აღმდგენი ტექნოლოგიების წყაროებიდან რესურსების ენერგო შენაძენი და მოწყობილობები, საზოგადოებრივი ტრანსპორტის სისტემები, საწვავის დაბალი მოხმარებით უტილიზების წერტილი და ნარჩენების გადამუშავების საწარმოები, ასევე აუცილებელია არსებული ინვესტიციები ადამიანის კაპიტალში, რომლებიც ხელს შეუწყობს მიიღოს ცოდნა სამმართველო უნარები და ტექნიკური ცოდნა, რომელიც საჭირო იქნება „მწვანე“ ეკონომიკისათვის. გადასულია მდგრად განვითარებაზე.

ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკითხი მდგომარეობს იმაში, რომ „მწვანე“ ეკონომიკაზე გადასვლა სტიმულირებას ახდენს შემოსავლებისა და დასაქმების ზრდაზე.

თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ „მწვანე“ ეკონომიკაზე გადასავლელად აუცილებელია ინვესტირების ძირითადი მოცულობა უნდა მოდიოდეს კერძო სექტორიდან, ამასთან სახელმწიფო პოლიტიკა ძალიან დიდ როლს თამაშობს ქვეყანაში, სადაც სახელმწიფო ბიუჯეტი არც თუ ისე მაღალია. ფინანსური დახმარება ამ ქვეყნებისათვის რომლებიც დაადგენ „მწვანე“ ეკონომიკის გზას აქვთ განვითარების საერთაშორისო მნიშვნელობა.

დასკვნა

საბოლოოდ უნდა დავასკვნათ, რომ „მწვანე ეკონომიკა“ აფასებს ბუნებრივ კაპიტალს ეკოსისტემური მომსახურების საუკეთესო შენარჩუნებას, ზრდის სოციალურ დაცვას და ამაღლებს სოფლის დასახლებებში შემოსავლებს. მსოფლიოს მეურნეობის გაძღოლის ეკოლოგიურად სუფთა მეთოდები მნიშვნელოვნად ზრდიან მოსავლიანობას. ამასთან სასმელი წყლის, სანიტარული მომსახურებისა და აგრეთვე ხელს უწყობენ გადაიღახოს სიღარიბე, „მწვანე ეკონომიკის“ სტრატეგიის ფარგლებში.

„მწვანე ეკონომიკაზე“ წარმატებით გადასვლისათვის აუცილებელია შესაბამისი პირობების შექმნა და ადეკვატურად

უზრუნველყოფილ იქნეს დაფინანსება, რაც სავსებით მისაღწევია. ეკოლოგიურად და რეალურად მავნე სუფსიდიები წინააღმდეგობრივია და აუცილებელია გაუქმდეს, თუმცა ზოგიერთ სიტუაციაში, დროის განსაზღვრულ პერიოდში, სუფსიდიების რაციონალურმა გამოყენებამ შეიძლება შეამსუბუქოს „მწვანე ეკონომიკაზე“ გადასვლა. ინვესტირებით შეიძლება გამოყენებულ იქნას გადასახადები და სხვა საბაზრო ინსტრუმენტები. ამასთან, თუმცა „მწვანე ეკონომიკაზე“ გადასვლა მოითხოვს მასშტაბურ ინვესტირებას, ეს ინვესტიციები შეიძლება მოხილვად იქნეს სახელმწიფოს ქვეყანური პოლიტიკისა და დაფინანსების ინოვაციური მექანიზმებით.

„მწვანე ეკონომიკამ“ შეიძლება უზრუნველყოს ისეთივე ზრდა, როგორიც „ყავისფერმა“ და მასზე მეტადაც გრძელვადიან პერიოდში, ამიტომ მას ექნება ეკოლოგიური და სოციალური უპირატესობები. რასაკვირველია ამ შემთხვევაში იქნება რისკებიც და პრობლემებიც. „მწვანე ეკონომიკაზე“ გადასვლა მოითხოვს მსოფლიო ლიდერების, საზოგადოებისა და მწვანე კომპანიების შეთანხმებულ მოქმედებებს, რათა შეიცნონ სიმდიდრის ტრადიციული მაჩვენებლები. თუმცა შესაძლებელია შედარებით დიდი სადღეისო რისკი-სტრატეგიის შენარჩუნება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ს. პავლიაშვილი, დ. გუბელაძე - ბუნებრივი რესურსების ოპტიმიზაცია, ნარჩენების მიმართ პასუხისმგებლობა და ცირკულარული ეკონომიკა. ი. ჯავახიშვილის სახ. უნივერსიტეტი, პ. გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტის სამეცნიერო კონფერენცია, ეკონომიკა XXI საუკუნე. თბ. 2017. “მწვანე ეკონომიკის მნიშვნელობა თანამედროვე პირობებში”.

2. რ. აბესაძე - წრფივი ეკონომიკა: არსი და თანამედროვე გამოწვევები. თბილისი, ჟურნალი ეკონომისტი I. 2019 წ;

3. გ. ხარშილავა - „მწვანე ეკონომიკის ფორმირების შესაძლებლობები საქართველოში. თსუ, პ. გუგუშვილის სახ. ეკონომიკის ინსტიტუტის საერთაშორისო კონფერენცია XXI საუკუნე, თბილისი 2019 წ.

REFERENCES:

1. S. Pavliashvili, D. Gubeladze - optimization of natural resources, responsibility for waste and circular economy. I. Javakhishvili State University, Scientific conference of P. Gugushvili Institute of Economics, Economy XX1 century. Tb. 2017. “The importance of green economy in modern conditions”.

2. R. Abesadze - Linear economy: essence and modern challenges. Tbilisi, Journal Economist I. 2019y;

3. G. Kharshilava - “Possibilities of formation of green economy in Georgia.” TSU, International conference of the Institute of Economics named after P. Gugushvili , XXI century, Tbilisi 2019y.

GREEN ECONOMY AS ONE OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT DIRECTIONS

Tengiz Lachkepani,

Academic Doctor of Economics,
Professor of Georgian Technical University
E-mail: t.latchkepani@gtu.ge

Maia Lomishvili,

Academic Doctor of Agro
Engineering, Assistant Professor
Georgian Technical University
E-mail: lomishvilimaia10@gtu.ge

Tamta Utnelishvili

Academic Doctor of Economics
Georgian Technical University
tamta.utnelishvili@gmail.com

RESUME

The article mentions the need to transform economic activities to reduce environmental risks. The green economy is considered as a new vector of sustainable development, which contributes to the improvement of human well-being and ensures social equality. Current crises in the world and the measures needed to overcome them are given. The level of state funding and its role in the transition to a green economy are analyzed. The role of the green economy in the fight against poverty and the role of investments in the development of the green economy are mentioned. The paper presents the necessary measures for a successful transition to a green economy.

Keywords: Green economy, food security, crisis, green investments.